

Piotr Tołwiński,
Edward Kopówka,
Monika Samuel

Treblinka

Miejsce

Pamięci

Muzeum Treblinka. Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944),
Treblinka 2024



Patrząc na album Treblinka Miejsce Pamięci zastygłam, zawiesiłam się i chyba nie myślałam nic. Jednak poczułam się wręcz zobligowana do odwiedzenia tego miejsca po wielu latach. Świeciło słońce, popadał deszcz i było bardzo duszno...

W książce znajdziemy krótkie, zwięzłe informacje na temat historii obozu, daty, liczby, opisy przygotowane przez dr. Edwarda Kopówkę, dyrektora Muzeum Treblinka. Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944) i Monikę Samuel, przetłumaczone przez Pawła Maliszewskiego na język angielski.

Tekst jak tekst – powie ktoś – to wszystko wiemy. Wiemy? A ja myślę, że już nie wiemy nic. Bo, czy chodzi tylko o fakty historyczne i daty? O to, by ktoś powiedział było, zdarzyło się, zapalmy znicze i już? A może trzeba zatrzymać się przede wszystkim w sobie po to, by.... Stacja kolejowa, Obóz Zagłady, Czarna Droga, Obóz Pracy, Żwirownia, Miejsce Straceń wszystko ukazane przez Piotra Tołwińskiego w czarno-białych zdjęciach, niekiedy z niewielkim akcentem kolorystycznym. Ale one nie zastygają, zwłaszcza trzy pierwsze, które drżą, są poruszone i poruszające. Pierwsze dwa to tory kolejowe i droga, którą jedziesz prosto do Miejsca Pamięci. Trzecie to pomnik otoczony kamieniami, które pamiętam z dzieciństwa, że po prostu stały. Tu – drżą! Drżą jeszcze jako pamięć i drżą jako to, co może nadejść. Kolejne zdjęcia to podróż przez Nazistowski obóz zagłady, w której możemy zobaczyć odnalezione artefakty. Ta podróż wymaga czasu, wymaga zatrzymania, gdyż, jak mówi wiele osób, od wielu lat „coś tutaj wisi w powietrzu”.

Czy zdjęcia powstały do tekstu czy też odwrotnie – tekst do zdjęć – nie ma tu znaczenia. Wszystko jest ze sobą znakomicie scalone dzięki opracowaniu graficznemu Macieja Tołwińskiego (Makapaka). Album jest w kolorach ziemi, co jeszcze bardziej wzmacnia uczucia, których doznaje jego odbiorca. Ale na końcu jest jedno zdjęcie w kolorach dopełniających się do szarości, dla mnie brunatno-szare z zielenią, która nie jest zielona. To zdjęcie fragmentu makiety Obozu Zagłady Treblinka II eksponowanej na wystawie stałej w Muzeum Treblinka. Niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy (1941-1944).

W albumie tym spotyka się teraźniejszość z przeszłością, o której pisał Adam Asnyk w swoim wierszu *Nad Głębiami*:

*Przeszłość nie wraca jak żywe zjawisko,
W dawnej postaci – jednak nie umiera:
Odmienia tylko miejsce, czas, nazwisko
I świeże kształty dla siebie przybiera.*

Dziękuję Autorom albumu za to, co w nim odnalazłam.

Adriana Pogoda-Kołodziejak

Institut Językoznawstwa i Literaturoznawstwa UwS